

ZPRÁVODAJ EUROREGIONU GLACENSIS 1/2014



**Centrum Walzel Meziměstí
továrna na zážitky otevřena**





Vážení přátelé,

pokračují intenzivní práci na implementaci nového operačního programu na česko-polské hranici na období 2014 – 2020. Desítky setkání nás přibližují k vědomostem o tom, jak bude tato nová perspektiva vypadat. Řízení nového Fondu mikroprojektů bude rozhodně obtížnější. Tematické cíle, které si euroregion vybere a v jejichž rámci budou příjemci realizovat pře-

shraniční aktivity, budou administrovány separátně. Část mikroprojektů bude realizována na principu vedoucího partnera, čehož se osobně neobávám, protože se zkuše-

nosti a znalosti ze současného programu zúročí u partnerů, kteří již společně realizovali velké projektové iniciativy. V tomto případě se opět ukáže, že s partnerem ověřeným v mnoha projektech je mnohem snadnější žádat o finanční podporu. Nové programové období bude určité v roce 2014 hlavním tématem.

Co ještě můžeme očekávat?

Doufám, že se podaří ukončit projekt ESÚS NOVÉ SUDETY a vypracovat nové iniciativy v rámci nových partnerství a že podzimní volby tomuto procesu nezabrání. Jako euroregion letos dovršíme plnoletosti, kterou oslavíme 2. října společně s partnery spolupráce během Fóra polsko-českého příhraničí, za jehož organizaci jsme jako polská strana zodpovědní. Uzavřeme jistou etapu a nadefinuujeme nové výzvy.

Dospělost má přece své povinnosti.

Radosław Pietuch

sekretář polské části Euroregionu Glacensis

Kulatý kalendář Euroregionu Glacensis na rok 2014

Sdružení Euroregion Glacensis pokračuje i v roce 2014 v započaté tradici vydávání kulatého kalendáře. Pro tento rok je zvoleno téma – přírodní krásy. Do kalendáře byly použity fotografie z Krkonoš, Stolových, Bystřických, Orlických, Sovích, Rychlebských a Vraních hor. Další poutavé fotografie byly pořízeny např. na Králickém Sněžníku, Náchodské vrchovině nebo v přírodní rezervaci Peklo u Nového Města nad Metují.

Ke kalendáři během letošního roku přibude další zajímavý produkt – 36stránková publikace, která bude přeložena do dvou dalších jazykových mutací – polské a anglické. Vydaný propagační materiál bude mapovat celé území Euroregionu Glacensis, a to jak z české strany, tak i polské a bude zaměřen obdobně jako kalendář na přírodní krásy a zajímavosti našeho příhraničního regionu. Tento pro turisty zajímavý produkt navazuje na již vydané publikace „Rozhledny, vyhlídkové věže a místa dalekých rozhledů“ a „Historické a církevní památky“.

Kalendář, publikace a dva doprovodné rolapy jsou vydávány v rámci projektu „Za přírodními krásami Euroregionu Glacensis“.



EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ / EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO
PŘEKRAČUJEME HRANICE / PRZEKACZAMY GRANICE



Tento projekt je spolufinancován z prostředků ERDF prostřednictvím Euroregionu Glacensis.

Vydává Euroregion Pomezí Čech, Moravy a Kladsky – Euroregion Glacensis, Panská 1492, 516 01 Rychnov nad Kněžnou, Česká republika
ve spolupráci se Stowarzyszeniem Gmin Polskich Euroregionu Glacensis, Łukasiewiczza 4a/2, 57-300 Kłodzko, Polsko

Registrováno MK ČR E 16575

Redakce pro českou část: tel.: 00420 494 531 054, e-mail: info@euro-glacensis.cz, www.euro-glacensis.cz

Redakce pro polskou část: tel.: 0048 74 86 771 30, e-mail: biuro@eg.ng.pl, www.euroregion-glacensis.ng.pl

Grafický design a předtisková příprava: Miloš Kaválek. Tisk: Integraf, s.r.o. Náchod



EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ / EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO
PŘEKRAČUJEME HRANICE / PRZEKACZAMY GRANICE

Stáž Euroregionu Glacensis se zaměřením na fungování polské legislativy a samosprávy



Ve dnech 3. – 4. prosince 2013 v rámci projektu „Síťová spolupráce v Euroregionu Glacensis“ se zaměstnanci české části Euroregionu Glacensis zúčastnili stáže se zaměřením na prohloubení znalostí o způsobu fungování polské legislativy a samosprávy na území polské části Euroregionu Glacensis.

První den návštěvy měli účastníci stáže možnost se seznámit s činnostmi jednotlivých orgánů polské části euroregionu – Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Glacensis – se způsoby svolávání zasedání, jejich četností a rozsahem apod. Odpolední část byla zaměřena na praktickou ukázkou způsobu vedení zasedání Valného shromáždění všech členů polské části euroregionu. Stážisté se účastnili jako hosté přímo zasedání Valné hromady, která se konala na Kladské tvrzi v Kłodzku. Z poznatků zjištěných se dá konstatovat, že na polské straně je dáván důraz na jiné aspekty v rámci daného zasedání. Např. dochází k velkému důrazu na přesnou citaci jednotlivých usnesení, která jsou schvalována a také postupně číslována v rámci funkčního období. Detailně byla porovnána výše rozpočtu euroregionu. Na programu zasedání bylo schvalování výše příspěvků členů na rok 2014. Pro rok 2014 bylo nutné v rozpočtu zohlednit plánovaný vstup obou částí euroregionu do ESÚS Nové Sudety

a s ním spojenou výši členských příspěvků. Pro polskou část Euroregionu Glacensis byla stanovena výše členského příspěvku na 9,6 tis.eur, česká část má stanovenou výši příspěvku pouze 2 tis.eur. Tento diametrální rozdíl je způsoben výrazně nižším množstvím zakladatelských členů na polské straně – poměry PL – 3 členové, CZ – 6 členů. Polská strana umožňuje na rozdíl od české části rozložení platebního kalendáře platby členského příspěvku na čtvrtletní splátky.

Druhý den stáže byl zaměřen na získání informací o způsobu fungování katastru nemovitostí – tj. evidence pozemků. Katastr nemovitostí je veden prostřednictvím powiatů – tedy okresních úřadů. Na české straně je toto řešeno prostřednictvím katastrálních úřadů, které obdobně jako v Polsku spravují území jednotlivých okresů, kde se zároveň vždy nachází pracoviště katastrálního úřadu.



Regionální produkt Kladska

Po vzoru českých zkušeností Sdružení polských obcí Euroregionu Glacensis začalo v rámci projektu „Síťová spolupráce v Euroregionu Glacensis“ vyvíjet snahu o organizaci, řízení a propagaci regionálního produktu také na polské straně. Po vytypování cílové skupiny – hlavních příjemců této části projektu, absolvoval zástupce Sdružení stáž v České republice, kde se sešel s koordinátorem zavádění regionálního produktu v Orlických horách, které s Polskem sousedí, a navštívil několik výrobců, aby se podíval, jak fungují metody podporování této skupiny regionálních výrobců. Další etapou bylo pozvání regionálních výrobců Kladska a organizací sdružujících potenciální výrobce na setkání na polské straně. Během několikahodinového setkání, které se konalo 30. ledna 2014 na Wolanech, paní PhDr. Kateřina Čadilová – národní koordinátorka z Asociace regionálních značek (ARZ) a pan Luboš Řehák – starosta obce Val – předseda MAS POHODA venkova – která zavádí regionální produkt v sousedních Orlických horách, podrobně prezentovali českou podobu regionálního výrobku, který částečně funguje i v polských Beskydech a německém Sasku. Právě Kladsko, jako zeměpisně i historicky vymezený subregion, se skvěle hodí k tomu, aby se právě zde pokusili využít české zkušenosti a vypracovat ukázkový model pro ostatní, i když si jsme po prvním setkání vědomi, jak náročné je

v polském legislativním prostředí tento projekt plně úspěšně realizovat. Ale i přesto chceme naplnit stanovené cíle projektu:

- **integrace výrobců regionálních produktů,**
- **sestavení jisté hodnotící poroty regionálního produktu Kladska, složené výhradně z výrobců a s organizační podporou Sdružení,**
- **společné vypracování postupu k označení a propagaci regionálních produktů,**
- **vypracování nabídky pro místní podnikatele zaměřené na využívání přírodních regionálních produktů ve vlastní činnosti,**
- **zpracování loga pro regionální produkt Kladska,**
- **zpracování a tisk propagační brožury,**
- **označení výrobců informačními tabulemi s logem regionálního produktu.**

Čeští partneři pozvali polské výrobce na setkání věnované regionálnímu produktu, které se uskuteční 24. dubna 2014 v Dobrušce, takže budeme mít možnost vidět v praxi, jak funguje český model. Zajímavé je, že o české zkušenosti jeví zájem i Litevci a Lotyšci, kteří přijeli na návštěvu do Orlických hor.



Zrychleme a zjednodušíme pomoc po povodních!



Poté, co Výbor pro regionální rozvoj Evropského parlamentu schválil legislativu k využívání evropských strukturálních fondů, se jeho pozornost zaměřila na Fond solidarity Evropské unie. Tento fond umožňuje kompenzovat škody postiženým regionům v případě přírodních katastrof. A ty jsou v Evropě poslední dobou bohužel velmi časté. Česká republika je kupříkladu velmi často obětí záplav. Fond solidarity nám tak pomohl již čtyřikrát - v srpnu 2002, v květnu a srpnu 2010 a naposledy při loňských červnových povodních. Celkově jsme na odstranění následků záplav získali 160,9 milionů eur, což je více než 4 miliardy korun. Evropská komise koncem července 2013 představila návrh reformy tohoto finančního nástroje a předložila související návrh na změnu nařízení. Místopředsedy Evropského parlamentu a stínového zpravodaje tohoto nařízení Ing. Oldřicha Vlasáka jsme se proto zeptali, k čemu tento nástroj je, jaké jsou jeho hlavní problémy a co by měl nový návrh změnit.

K čemu Fondy solidarity slouží?

Jde o jednu z forem solidarity mezi evropskými zeměmi a regiony. Zřízení fondu bylo odezvou na rozsáhlé povodně v zemích střední Evropy, k nimž došlo v létě roku 2002. Od té doby byl fond využit při 56 katastrofách, k nim patřily zejména záplavy, bouře, požáry a zemětřesení. Doposud fond podpořil 23 různých evropských zemí částkou přesahující 3,5 miliardy eur.

Kolik je možné z Fondu solidarity čerpat?

Z Fondu solidarity lze ročně čerpat maximálně 1 miliardu eur. Každý rok musí být jedna čtvrtina této částky k dispozici k 1. říjnu, aby tak bylo možné pokrýt případné náklady ve zbytku roku. Pokud finanční zdroje do konce roku nestačí, je ve výjimečných případech možné vypůjčit si chybějící prostředky z rozpočtu na příští rok. Jednotlivé případy, kdy má být pomoc poskytnuta, schvaluje v Evropském parlamentu na návrh Komise společně s Radou. Naposledy jsme loni v listopadu odsouhlasili finanční pomoc z Fondu solidarity pro země postižené

povodněmi z května a června 2013 (v tomto případě se vedle České republiky jednalo o Německo a Rakousko) a suchem a lesními požáry v roce 2012 (Rumunsko). Česká republika tehdy získala částku 15,9 milionů eur určenou na obnovu infrastruktury, financování záchranných akcí apod.

Proč Komise přišla s návrhem na změnu pravidel Fondu solidarity?

Přestože obecně panuje s tímto finančním nástrojem spokojenost, Komise úpravami reaguje na kritiku týkající se jeho nedostatečné flexibility, omezené viditelnosti fondu a složitosti implementace. Návrh Komise vyjasňuje některé nepřesnosti např. z hlediska zjednodušení definic pro způsobené katastrofy a zjednodušuje proces žádostí.

Jaké konkrétní změny Komise navrhuje?

Nový legislativní návrh zjednodušuje stávající pravidla tak, aby mohla být pomoc vyplácena rychleji, než je tomu v současnosti. Dochází ke zkrácení administrativních postupů spojením dvou etap schvalování a provádění do jedné dohody. V plánech je také poprvé obsažena možnost vyplacení záloh - 10 % předpokládané výše finanční pomoci s maximálním limitem 30 milionů EUR. Jasněji se v nich stanoví, komu a na co je možné pomoc poskytnout, a to zejména v případě regionálních katastrof. Reforma dále vybízí členské státy k tomu, aby věnovaly větší pozornost strategiím prevence katastrof a zvládání rizik. Hlavní principy fondu, stejně tak jako způsob jeho financování mimo běžný rozpočet EU, se však nemění.

V České republice se po živelních katastrofách často diskutuje, zda na pomoc dosáhneme. Mění se v tomto ohledu něco?

Evropská komise nově navrhuje vymezit katastrofou událost, která má na území NUTS II za následek přímé škody ve výši 1,5 % HDP regionů, které daný NUTS II tvoří. Je otázkou, zda hranice 1,5 % HDP není příliš vysoká - např. dvě doposud uznané katastrofy (erupce sopky na Sicílii a záplavy na Rhoně v r. 2004) by se kvůli novému kritériu mezi způsobitelné katastrofy nedostaly. Je proto možná vhodné uvažovat o snížení referenční hodnoty na 1 % HDP. Katastrofy se v reálném světě také neomezují na administrativní regiony NUTS II a často jsou přeshraničního charakteru. Definice by proto měla reflektovat skutečný život a zahrnout regiony, které sice nemusí být součástí jednoho NUTS II, ale jejich velikost v součtu splňuje charakteristiku regionu NUTS II, a také regiony, které jsou přeshraniční.

Co dalšího je podle Vás zapotřebí v návrhu upravit?

Mnohé samosprávy si stěžují, že fond doposud umožňoval pouze obnovu infrastruktury v rozsahu před katastrofou, ne její posílení, aby lépe odolávala živlům. Podle mého názoru je třeba umožnit zlepšení infrastruktury nebo i její přemístění v případě, že to bude účelnější. Komise také stále vyžaduje v žádosti některé informace, které nejsou dle mého názoru nezbytně nutné. Současné požaduje předložení žádosti do 10 týdnů od vzniku prv-

ní škody. Nicméně například u povodní, které trvají vždy delší dobu a u nichž proto zabere často více času, než se zjistí rozsah katastrofy, by bylo vhodné lhůtu počítat např. až od ukončení nouzového stavu vyhlášeného daným státem nebo regionem. Další problém je lhůta, dokdy je možné příspěvek z fondu čerpat - vhodnější by byl rok a půl, místo Komisí navrhovaného roku.

Jak se k těmto změnám staví ostatní evropské instituce?

Bavil jsem se o některých dílčích změnách s evropským komisařem pro regionální politiku Johannesem Hahnem, který má dané nařízení na starosti, a v mnohém jsme byli zajedno. Je velký praktik, dříve byl vídeňským komunálním politikem a zná tak skutečné potřeby obcí a měst. V souvislosti s revizí nástroje evropské civilní ochrany jsem o Fondu solidarity jednal také s komisařkou pro mezinárodní spolupráci, humanitární pomoc a reakci na katastrofy Kristalinou Georgievou, která zjednodušení a zrychlení tohoto nástroje také podporuje. Výhodou také je, že ve Výboru regionů, který je evropským porad-

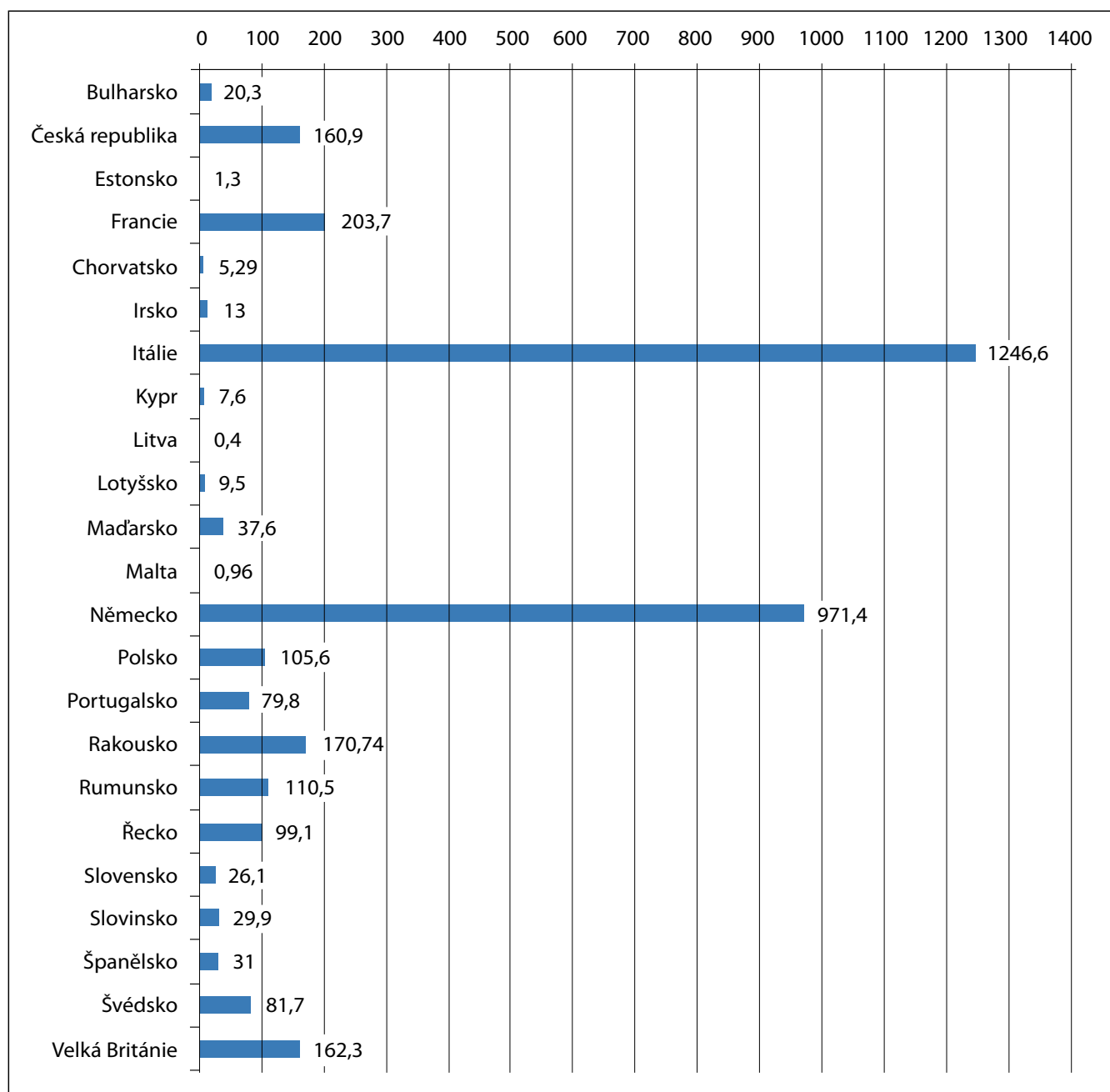
ním orgánem, má toto portfolio jako zpravodaj na starosti Pavel Branda, místostarosta obce Rádlo, se kterým jsem v častém kontaktu a se kterým o pozměňovacích návrzích diskutujeme a společně je prosazujeme.

Kdy budou nová pravidla platit?

Návrh na změnu nařízení je projednáván v řádné legislativní proceduře - spolurozhodování. To znamená, že jej musí společně přijmout jak Evropský parlament, tak členské státy v Radě. Na výboru bychom měli o pozměňovacích návrzích hlasovat v únoru tak, aby plénum Evropského parlamentu mohlo rozhodnout během března a byl ještě určitý prostor pro vyjednávání s Komisí a členskými státy před květnovými volbami. Uvidíme, zda se i Radě podaří rychle nalézt kompromis, nebo zda se bude opakovat situace z roku 2006, kdy změnu nařízení členské státy zablokovaly.

Ing. Oldřich Vlasák
místopředseda Evropského parlamentu

Dosavadní čerpání z Fondu solidarity (v milionech eur)



Krkonoše získaly novou významnou vzdělávací instituci Krkonošské centrum environmentálního vzdělávání Správy KRNAP ve Vrchlabí



OPERAČNÍ PROGRAM
ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ



EVROPSKÁ UNIE
Evropský fond pro regionální rozvoj | Pro vodu,
vzduch a přírodu



Unikátní budova, jejímž autorem je známý architekt Petr Hájek, vznikla vedle stávající administrativní budovy Správy KRNAP a rozšíří nabídku vzdělávacích aktivit směrem k veřejnosti. Dům má již i svou přezdívku KRTEK. Tu vybrali lidé ve veřejném hlasování.

„Od první myšlenky až do současnosti trval projekt pět let. Samotná stavba začala v létě 2011 a nyní ji otevíráme školám a široké veřejnosti,“ říká ředitel Správy KRNAP Jan Hřebačka. „Začínáme tím také novou etapu v ekologické výchově Správy KRNAP. Od požáru objektu v klášterní zahradě jsme neměli odpovídající prostory pro programy ekologické výchovy,“ dodal. Dům je navržen s ambicí vytvořit stavbu, která by mohla být příkladem ekologického přístupu k architektuře a trvale udržitelného využívání krajiny. Bude místem osvěty a diskusí nad ekologickou problematikou, místem pro vzdělávání a výchovu dětí, mládeže i dospělých, kteří tak získají hlubší povědomí o přírodě a krajině a respekt k hodnotám přírodního bohatství. „Tvar domu vychází z geometrie pohoří Krkonoš a slouží jako nástroj ke studiu a pochopení jejich jedinečné topografie. Stavba je zapuštěná do země a prostřednictvím zelené střechy z horských rozchodníků je harmonicky napojena na krajinu zámeckého parku,“ popisuje dům jeho architekt Petr Hájek. Kromě jedinečného tvaru je dům unikátní i v řadě dalších prvků. Světovým unikátem jsou prosklené části fasády. Původní požadavek na 4,3 m vysoké nedělné protipožární sklo se ukázal jako téměř neproveditelný. Dodavatel proto vyvinul technologii na výrobu takového skla. Nyní je v Evropě jediný, kdo to dokáže. „Krkonoše tím získávají nejen centrum ekologické výchovy, ale také novou turistickou atraktivitu. Zvyšuje se tím nabídka zejména pro mimosezónní období,“ řekl Jaroslav Štefek, sekretář Euroregionu Glacensis.

Nový objekt bude místem k pořádání veřejných přednášek a konferencí. K tomu bude sloužit přednáškový sál

s kapacitou 76 míst + 2 bezbariérová místa pro imobilní posluchače. Díky použití širokoúhlého plátna a prostorového zvuku má parametry malého kinosálu. K samotné výuce bude sloužit laboratoř a učebna. Přímý kontakt teoretické a praktické části výuky hraje při vzdělávání důležitou roli. Proto je laboratoř součástí prostoru učebny. Do laboratoře se vejde 16 studentů a do učebny 30. V objektu je dále také výstavní prostor, knihovna, ekoporadna a parkovací stání pro klienty.

Díky zapuštění do terénu je objekt energeticky nenáročný s velmi malými tepelnými ztrátami. Pro vytápění je využita technologie tepelného čerpadla. Hlavní nosné konstrukce a stěny podzemní části jsou z pohledového betonu. Vnitřní dělicí příčky a nábytek jsou z překližkových desek.

Krkonošské centrum environmentálního vzdělávání má ambice stát se skutečným centrem nejen pro obyvatele Krkonoš, ale také jedním z obdobných evropských center zaměřených na environmentální vzdělávání, výcho-





vu a osvětlu. Celkové náklady na projekt byly plánovány ve výši 99 milionů korun. Výsledná cena, která zahrnuje kompletní stavbu i vnitřní vybavení stavby, činila 85,5 milionu. Projekt byl podpořen z Operačního programu Životní prostředí, prioritní osa 7. Projekt pro Správu KRNAP připravila a administrovala společnost Regional Development Agency.

Pro Krtku je vytvořeno osmero speciálních programů:

- Geoprogram – využívá geoexpozice v Klášterní zahradě a zabývá se geologií Krkonoš;
- Pedoprogram – představuje vybrané vlastnosti půd;
- Pomoprogram – se zabývá odrůdami starých ovocných odrůd z klášterní štěpnice;
- Aquaprogram – voda, její vlastnosti a to co v ní plave;
- Botanoprogram – o rostlinách, které pomáhají dělat KRNAP národním parkem;

- Herbaprogram – o bylinách, kterými se naši předci léčili;
- Manuprogram – o tom, že pracovat se dá nejen hlavou, ale také rukama;
- Parkoprogram – o dendrologických unikátech vrchlabského zámekového parku.

Tyto programy aktuálně připravují odborníci Správy KRNAP s externími zpracovateli v rámci projektu Comenius Viridis, jež je podpořen v rámci Operačního programu Přeshraniční spolupráce ČR-PR. Společně s partnery projektu z polského Krkonošského národního parku (KPN) a Střediskem ekologické výchovy SEVER z Horního Maršova, jež také vytvářejí či aktualizují své vzdělávací programy, tak dojde ke vzájemnému propojení nabízených vzdělávacích aktivit. Projekt Comenius Viridis však není pouze o tvorbě samotných programů. Po jejich vytvoření proběhne pilotní ověření na vybraných základních a středních školách. Ve školním roce 2014/2015 pak již bude ekologická výchova nabízena všem školským zařízením.



EVROPSKÁ UNIE/UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ/EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO
PŘEKRAČUJEME HRANICE/PRZEKRACZAMY GRANICE

Projekt Obce Orlické Záhoří „Po horách na lyžích“

Dne 20. listopadu 2013 se konalo na česko-polské hranici slavnostní setkání u příležitosti zakončování mostu Bedřichovka – Lasówka v rámci česko-polského projektu reg. č. CZ.3.22/3.3.02/13.03729 „Po horách na lyžích“, který realizuje Obec Orlické Záhoří společně s Gminou Bystrzyca Kłodzka, jejichž zástupci byli také přítomni na slavnostním setkání.

Původní objekt mostu byl v havarijním stavu, proto se Obec Orlické Záhoří rozhodla most opravit tak, aby byla nadále zachována údržba běžeckých tras v této lokalitě spojující běžecké stopy v česko-polském pohraničí.

V rámci tohoto projektu byly vytištěny běžecké mapy zmiňovaného území, které jsou k dostání zdarma v informačních centrech Orlických hor a Podorlicka. Obec Orlické Záhoří se bude účastnit prezentací na veletrzích v České a Polské republice (veletrh Holiday World v Praze 20. - 23. 2. 2014 a veletrh Glob v Katowicích 28. - 30. 3. 2014), kde bude propagováno běžecké lyžování v Orlických a Bystřických horách formou krátkého filmu, map s vyznačením běžeckých tras a propagačními letáky.

Společně s polským partnerem byly naplánovány výlety a závody k poznávání běžeckých tras v Orlických a Bystřických horách: 18. 1. 2014 – POZNÁVÁNÍ BĚŽECKÝCH TRAS – (Černá Voda – Orlické Záhoří) ČR, 25. 1. 2014 – BĚŽECKÉ ZÁVODY – (klasika – Lasówka) PR, 22. 2. 2014 – BĚŽECKÉ ZÁVODY – (volný styl – Spalona) PR a poslední akce bude dne 7. 3. 2014 – POZNÁVÁNÍ BĚŽECKÝCH TRAS (okolí Orlického Záhoří) ČR.



EVROPSKÁ UNIE/UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ/EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO
PŘEKRAČUJEME HRANICE/PRZEKRACZAMY GRANICE



Tento projekt je spolufinancován z prostředků ERDF prostřednictvím Euroregionu Glacensis.

Skladové, obchodní a Walzlovka -



V pátek, 13. 12. 2013 ve 13 hodin bylo slavnostně za účasti významných hostů otevřeno skladové, obchodní a volnočasové centrum Walzlovka v Meziměstí na Broumovsku. Toto centrum vznikalo po dva roky ve starém, léta nevyužívaném objektu (tzv. brownfields) uvnitř urbanizovaného území města Meziměstí i díky dotaci z Regionálního operačního programu regionu soudržnosti Severovýchod ve výši 59 mil. Kč.

Historie objektu sahá až do 80. let 19. století, kdy v něm byla zahájena rodinou Walzlů textilní výroba bavlněného a lněného zboží a tuto svoji náplň si rozsáhlá budova udržela až do 40. let 20. století. Poté objekt přestal plnit svoji výrobní funkci a sloužil jako skladovací prostory.

Od původního záměru investora, firmy ČEKO IMPORT, a.s., rekonstruovat bývalou továrnu do jejího slavnostního otev-

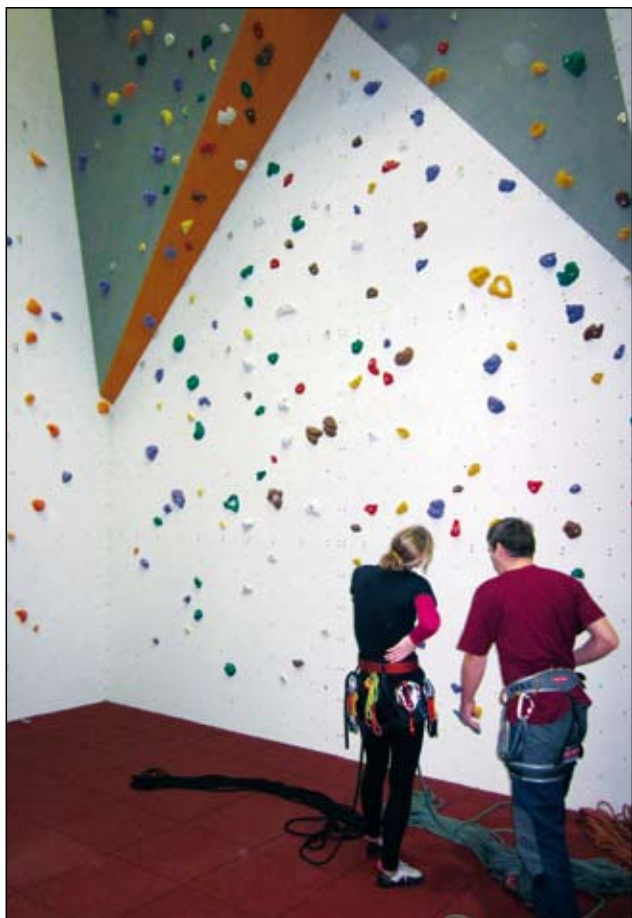
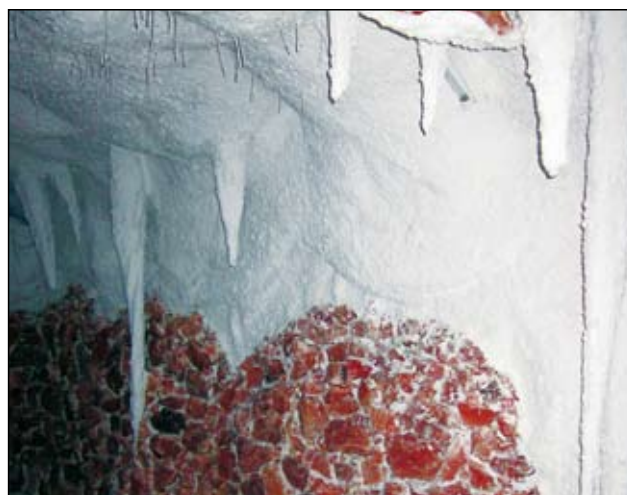
ření ale uplynulo hodně času. Prvotní myšlenky se objevily již v roce 2006, na počátku roku 2009 byl objekt zakoupen a začala příprava projektu. Ta byla završena podáním žádosti o dotaci, protože vzhledem k rozsáhlosti plánované rekonstrukce se investor rozhodl požádat o dotaci z ROP Severovýchod. Stavební práce byly zahájeny v prosinci 2011 a ukončeny v listopadu 2013. Zpracováním žádosti a následně ekonomicko-administrativním dohledem nad realizací projektu byla pověřena firma Regional Development Agency z Rychnova nad Kněžnou.

V současné době rekonstruovaný objekt nabízí multifunkční využití, jak už vyplývá ze samotného názvu projektu. Nalezneme zde obchodní a skladové prostory investora, diskontní prodejnu potravin a další komerční prostory, restauraci, můžeme příjemně relaxovat v solné jeskyni, zahrát si bowling, zastřílet si na jedné ze čtyř nej-

a volnočasové centrum - Meziměstí

modernějších krytých střelnic, provozovat lezení na boulderingové či lezecké stěně, vyzkoušet si svoji fyzickou zdatnost v posilovně. Různé možnosti nabízí i víceúčelový sál v přízemí objektu, ve kterém se budou konat farmářské trhy, různá setkání, koncerty atd. Zároveň došlo k revitalizaci venkovních prostor bezprostředně obklopujících budovu Walzlovky. Byla zregenerována zeleň a vznikla nová parkovací místa pro návštěvníky centra.

„Jedná se o jeden z nejrozsáhlejších projektů, který naše agentura v poslední době administruje. V Meziměstí vzniká skutečně ojedinělé kulturní a volnočasové centrum, které bezesporu pomůže oživit celý region Broumovska. Z mého pohledu je tento záměr dobře orientován na ještě neobjevený potenciál polské klientely a věřím, že investor tento skrytý potenciál náležitě využije, a mám radost, že vzniká další místo pro možnost propojování česko-polské kultury. Přidanou hodnotou je i návaznost na již realizované významné projekty v oblasti Broumovska, jako např. letní koupaliště v Meziměstí, kde více jak polovina návštěvníků je právě z Polska,“ dodal Jaroslav Štefek, ředitel RDA a zároveň sekretář Euroregionu Glacensis.



Setkání česko-polských euroregionů v Polanici Zdroji



Ve dnech 2. - 4. října 2013 se uskutečnil studijní pobyt zástupců polských a českých euroregionů v Euroregionu Glacensis v rámci projektu „EUREGIO PL-CZ“. Pořadatelem setkání byl Euroregion Glacensis.



Během setkání byla 2. října 2013 projednána specifika činnosti Euroregionu Glacensis. Přítomni byli i zástupci Regional Development Agency, kteří hovořili o úloze společnosti RDA v přeshraniční spolupráci. V další části se konalo zasedání Programové rady, která pokračovala v problematice související s analýzou problémů česko-polského příhraničí.



Další den se konala studijní cesta po Euroregionu Glacensis, v jejímž rámci účastníci navštívili středisko v Meziměstí, které bylo obnoveno v rámci projektu „Skladové, obchodní a volnočasové centrum Walzlovka – Meziměstí“ a Areál zdraví a sportu AQUALand v Meziměstí postavený v rámci projektu přeshraniční spolupráce „Rozvoj turistické a rekreační infrastruktury v příhraniční oblasti Broumovska a Mieroszwoska – 1. etapa“. Následně byla na programu prohlídka benediktinského kláštera v Broumově a nedalekého broumovského pivovaru. Studijní cestu ukončil společný oběd v Kudowě Zdroji a prezentace přeshraničních projektů Kudowy Zdroje realizovaných s českými partnery.



Poslední den setkání, tj. 4. října 2013, byl zahájen prezentací o Přeshraniční databázi PL-CZ-DE prezentovanou panem Stawomirem Banaszakem – zástupcem Statistického úřadu ve Vratislavi, vedoucím pobočky Statistického úřadu v Jelení Hoře, věnovanou generování dat týkajících se euroregionů v polsko-česko-německém příhraničí a charakteru spolupráce Statistického úřadu s euroregiony v oblasti generování dat.

Dalším bodem setkání byla diskuze o aktuální problematice Fondu mikroprojektů a perspektivy na období 2014 – 2020. Bylo zde zmíněno setkání zástupců euroregionů s náměstkem ministra pro regionální rozvoj panem Adamem Zdzieblem, které se konalo 2. října 2013 ve Varšavě, kdy byly prezentovány návrhy nových řešení v oblasti implementace přeshraničních programů a fondu malých projektů v období 2014 – 2020. Byly vypracovány metody naplnění pověřených úkolů ve vztahu k indikátorům, modelu řízení mikroprojektů a výběru tematických cílů v novém programovém období.

Návštěva předsedy Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR



Ve středu 29. ledna 2014 navštívil Rokytnici předseda Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR Jan Hamáček. Po pracovní snídani se starostou města si prohlédl areál Správy státních hmotných rezerv, který je nabízen státem již několik let k prodeji. Následovala návštěva Domova na Stříbrném vrchu, kde ho doprovázel náměstek hejtmana Královéhradeckého kraje Karel Janeček. Ještě před polednem se sešel se starosty obcí ležících na trati z Vamberka do Rokytnice. V 11.20 měl odjet vlakem ČD za účasti starostů do Vamberka. Kvůli poruše motorového vlaku nakonec odjel s 20 minutovým zpožděním alespoň do Pěčína. Pan předseda podpořil nutnost dalšího smysluplného využití areálu státních hmotných



rezerv. Na Rokytnicku je nouze o pracovní místa a stát by se v této věci neměl zbavovat odpovědnosti a tvorbu pracovních míst podpořit. K otázce omezování provozu na regionální trati 023 z Doudleb do Rokytnice jednoznačně podporuje snahu starostů zachránit a dále modernizovat tuto železniční trať. „Je to i otázka lepšího marketingového přístupu ze strany provozovatele osobní železniční dopravy. Hlavní roli v tlaku na provozovatele musí vyvinout Královéhradecký kraj, který si veřejnou dopravu objednává a hradí i její ztrátovost“, uvedl mimo jiné předseda Jan Hamáček.



Členská základna se rozšiřuje - představujeme nové členy



Obec Horní Čermná

Obec Horní Čermná se nachází v jižní části podhůří Orlických hor. Skládá se ze dvou katastrů - Horní Čermná a Nepomuky. Leží v nadmořské výšce 400 - 540 m. První písemná zmínka o obci je z r. 1304 v listině krále Václava II., ve které Čermnou věnuje klášteru ve Zbraslavi.



Horní Čermná má 1000 obyvatel. V obci se nachází základní škola, mateřská škola, pošta, dětský i praktický lékař. Je zde vybudována kanalizace odpadních vod s centrální ČOV, obecní vodovod a plynovod. V obci se nachází přírodní koupaliště, kulturní dům, tělocvična. Na návsi je obchod s potravinami a hostinec Krčma.

Veřejného života se účastní dva Sbory dobrovolných hasičů Horní Čermné a Nepomuk, Myslivecké sdružení, Český červený kříž, Český svaz zahrádkářů, Tělovýchovná jednota Sokol (oddíl šachy a cvičení žen), hokejový, tenisový klub a loutkové divadlo Kašpárek. Aktuální informace o obci najdete na www.hornicermna.net nebo v obecním zpravodaji.



Obec Horní Čermná se může pyšnit krásnou přírodou. Je protkána turistickými a cyklistickými trasami, které spojují přírodní park údolí řeky Moravské Sázavy, Tiché Orlice a přírodní park Lanškrounské rybníky s horskými trasami Orlických hor (Suchého vrchu a Bukové hory) a masivu Králického Sněžníku s veřejně přístupnými objekty pohraničního opevnění z r. 1938.

Mezi kulturně zajímavá místa v obci patří evangelický kostel, postavený ve středu obce. Kostelu předcházela výstavba modlí-



tebny v roce 1785. Za zmínku stojí varhany, které byly pořízeny v r. 1915. Původně byly určeny pro cara do Petrohradu.

Dalším místem k zastavení je kostel na Mariánské hoře, kde se konají od r. 1885 slavné církevní poutě. V r. 1864 zde byla vystavěna malá kaple, která nyní stojí uvnitř dnešního kostela, který byl postaven v r. 1875. V r. 1886 bylo postaveno 14 kapliček, které tvoří křížovou cestu. Okolí tohoto místa je známo jako střecha evropského rozvodí. Srážky, které napadají na severní svah, stékají do Tiché Orlice a putují do Severního moře, srážky, které napří na jižním svahu, se vlévají do Černého moře. Na tomto místě bude postavena rozhledna. Výstavba bude realizována v rámci projektu „Místa plná rozhledů v Euroregionu Glacensis“ z Operačního programu Přeshraniční spolupráce Česká republika - Polská republika 2007 - 2013.

Možnost ubytování je v nově zrekonstruovaném Penzionu Hejlův mlýn, www.hejluvmlyn.cz, který se nachází na okraji obce v údolí Bájského potoka, na samotě u lesa. V penzionu je nabízeno komfortní ubytování v dvou až šesti-lůžkových apartmánech s vlastní vyba-venou kuchyňkou a vlastním sociálním zařízením (celkem 18 lůžek), společenskou místností s výhledem na funkční mlýnské kolo a půjčovnou sportovních potřeb, u objektu budou venkovní posilovací stroje a dětské hřiště.





Lidové tradice v Polsku



Velikonoce začínají Palmovou nedělí, které se kdysi říkalo Květná nebo Vrbná. Podle národopisců to byli Staroslované, kteří začali zdobit vrbové větvičky barevnými stuhami, kdy se takto připravovali k prastarému svátku jara, slaveného kolem jarní rovnodennosti, jež byla často v době Velikonoc. V polské tradici byly palmě vždy přisuzovány léčivé a čarodějné vlastnosti. Lidé se po příchodu z kostela svěcenými palmami šlehali, aby byli zdraví. Dalším zvykem souvisejícím s Palmovou nedělí je polyklání vrbových pupenů, což mělo předcházet plicním nemocím a veškerým bolestem, jak píše polský básník a prozaik Mikołaj Rej v díle Postyla Pańska - *„W kwietną niedzielę kto bagnia nie polknął, a dębowego Krystusa do miasta nie doprowadził, to już dusznego zbawienia nie otrzymał”* (Kdo na květnou neděli hřib nespolk, a dubového Krista do města nezavedl, již dusné spasení nedostal).

Svatý týden

Každý den Svatého týdne (v Polsku nazývaného Velkým) souvisí s jinou církevní událostí.

Velká středa

Na Velkou středu se připomíná, jak Jidáš zradil Ježíše Krista za třicet stříbrníků. Tento den šli hospodáři s vodou posvěcenou před rokem a vylévali ji na pole, aby byla dobrá úroda.

Velký čtvrtek

Na Velký čtvrtek umlkaly všechny zvony, používaly se pouze klapáčky na klepání a chlapci rámusovali řehtačkami na znamení vyhnání Ježíše. Ve všech domech se na vzpomínku večere Páně jedla postní večeře.

Velký pátek

Velký pátek je jediný den v roce, kdy se neslouží mše svatá. V kostelech se koná liturgie boží muky a na ulicích mnoha měst se pořádá veřejně křížová cesta. Velký pátek, to je také zvyk zdobení Kristova hrobu, který do Polska připutoval zřejmě z Čech nebo Německa. V lidových obřadech tento den hospodyňky vynášely žur (kyselá polévka) z kuchyně jako již nepotřebný, např. na Kujavách se žurkem polévaly dveře domů, kde bydlela krásná děvčata. Také byl vyhazován sled, který byl společně s kyselou polévkou základním jídlem po dobu šesti týdnů. Tomuto obřadu se říkávalo pohřbení žuru a sledě.

Velká sobota

Na Velkou sobotu se světi pokrmý. Na Velkou sobotu se v kostele světi dříve připravená a do krásně nazdobeného proutěného košíku vložená jídla. Košík by měl být upleten z proutí, protože vrba je symbolem plodnosti a úrody. I jídla mají svou symboliku, vejce symbolizují nový život, beránek (kdysi formovaný z másla, nyní z cukru nebo těsta) symbolizuje zmrtvýchvstání Ježíše Krista, sůl je ochranou před zkažením, klobása je znamením, že končí půst. Do košíčku se dává křen, který symbolizuje hořkost Božích muk.

Velikonoční neděle

Po čtyřicetidenním půstu přicházelo velké obžerství, již od Palmové neděle se na tento den netrpělivě čekalo. Na Velkou neděli se svěcené jídlo dělí při slavnostní snídani. Jak psal sedlácký básník Walski v polovině 19. století, u sváteční snídaně musel být vždy křen.

Sedláci hluboce věřili v to, že z posvěceného jídla nemůže nic přijít nazmar. Jak píše Hanna Szymanderska: „drobky koláčů se házelo po zahradě, skořápky z vajec se nosily na záhony, ze svěceného křenu se dělaly křížky a dávaly se do rohů domu, aby se mu hadi vyhýbali. Dávalo se jen pozor, aby žádné drobky nesnědly slepice, jinak by kokrhaly jako kohouti. Kousky chleba, sýru a klobásy se dávaly kravám a koním, anebo se zakopávaly do země na znamení toho, že vše se z ní ruční prací dostává ven, kosti z masa se házely do polí, aby křesy a křečci škodu nedělali. Velká neděle se do dnešního dne slaví v úzkém rodinném kruhu, až na Velikonoční pondělí se chodí na návštěvy.

Velikonoční pondělí – Mokré pondělí

V celém Polsku je Velikonoční pondělí dnem, kdy se polévá vodou.

Tomuto zvyku se říká různě: Oblewanka (obléváčka), Lejek, św. Lejek, Menus, Emanus a dyngus a śmigus (což odpovídá české pomlázce, śmigrustu). Nejstarší zmínky o „dyngusu“ v Polsku můžeme najít v usnesení synodu poznaňské diecéze z roku 1420: *„Zakazujcie, aby druhý a třetí svátek velikonoční muži ženy a ženy muže nedovolovali si obtěžovat o vejce a jiné dárky, čemuž se obyčejně říká „dyngovat“, ani do vody táhnout, pač rozpustilosti a trápení takové se nekoná bez hříchu smrtelného a urážky jména božího.“*

I v mnoha kostelních kázáních můžeme o této zábavě něco najít. *„Velikonoční neděle a dva dny následující jsou plné neřestné zábavy, ohyzdného „dyngování“ a rozmanitých čarů. Muži a ženy mlátí, „dyngují“ se vzájemně o dárky, čili vejce, tahají se do vody, nejednoho dusí nebo sledují, šlehají se rákoskou nebo pěstí. Včera byli u zpovědi, zítra běhají do domů, po světnicích, napadají dobré lidi a volají - dej vejce, dej vejce.“*

Není přesně známo, odkud pochází „obléváčka“ (pol. lany poniedzialek). Jední, jako J. Kitowicz, uvádí, že tento zvyk pochází z Jeruzaléma, *„kde scházející se a mluvící o zmrtvýchvstání Ježíšovým Židé vodou z oken polévali, aby skupiny rozeznali a ztlumili takové povídání“.* Podle jiných se počátek polévání vzal od přivedení „svaté víry do Polska, a zejména na Litvu, kde nemohli velké množství příchodících křtít jednotlivě, davy nahnali do vody a v ní ponořovali, nebo stojící na břehu touto vodou hojně zkrápěli.“ (Ł. Golebiowski: Gry i zabawy)

Dnešní název „śmigus-dyngus“ je odvozen od dvou velikonočních zvyků. Stejně jako se v době vánoční chodilo s koledou, tak se v době Velikonoc chodilo „po dyngusu“. Je mnoho obřadů souvisejících s velikonočními svátky. Každý polský region má svůj. Rádi bychom uvedli ještě jeden starý zvyk, známý pouze v krakovském regionu, jemuž se říká Rukávka (pol. Rękawka). Hanna Szymanderska píše *„Na velikonoční úterý, třetí den svátků, po mši svaté v kostelíku sv. Benedikta se obyvatelé Krakova hlučně bavili na Rukávce. Byla to zřejmě památka staroslovanské pohřební hostiny, čili pohoštění lidu shromážděného na pohřebním obřadu Kraka“.* Po příchodu křesťanství byly jarní trizny přesunuty na den dušiček v listopadu a pouze v Krakově, na památku jeho zakladatele, zůstal starý zvyk, u hrobu zakladatele města se chudým rozdávaly zbytky svěcených pokrmů. Na kopci se scházeli všichni krakovští občané a rozdávali velikonoční koláče, perníky, buchty, klobásy, vejce. Podle staré tradice pochází název Rukávka odtud, že vrch Kraka byl usypán z hlíny přinášené v rukávech nebo v holínkách. Kdysi se Velikonoce v Polsku slavily tři dny, dnes se musí třetí den zpátky do práce, ale z dávné tradice zůstalo hodně, zejména radostná nálada. Protože Velikonoce jsou svátkem radosti a oslavování zmrtvýchvstání Páně.

Na konci bychom rádi zmínili den, kterému se říká Prima aprilis. Tento den není spojen s velikonočními svátky, ale v tomto roce bude v období, kdy se na ně připravujeme. Prima aprilis je latinský název prvního dubnového dne a v Polsku je to zároveň název zvyku žertovného šízení jiných lidí. Není známo, odkud se tento zvyk vzal. Francouzi tvrdí, že zvyk žertování pochází odtud, že Karel IX. v roce 1564 přesunul Nový rok z 1. dubna na 1. ledna, což úplně změnilo kalendář a narušilo předávání novoročních dárek. Deset let později církev schválila tuto změnu a zavedla gregoriánský kalendář. Ze zvyku se nadále 1. dubna dávaly dárky, ale s postupem času se lidé začali obdarovávat vtipnými předměty a mezi sebou si dělat žertíky a psiny.





Lidové tradice a zvyky



Náš seriál o lidových zvycích a tradicích pokračuje i v tomto vydání. V předchozích číslech jsme se většinou ohlíželi po již uplynulých svátcích. V únorovém čísle jsme pro Vás připravili již jarní nabídku v podobě Velikonoc a Prvního máje.

Popeleční středa

Popeleční středa zahajuje období předvelikonočního půstu. Následuje po masopustním úterý, kdy veškeré masopustní rozpuštělosti vrcholily. Její název pochází od svěceného popelu, kterým kněz dělá věřícím kříž na čele a říká: „*Pomni, člověče, že prach jsi a v prach se navrátíš.*“ Tím připomíná pomíjivost pozemského života a nutnost pokání. Popel, který je k tomuto úkonu používán, se získává spálením ratolestí kvetoucí jivy (kočiček), které kněz před téměř celým rokem na Květnou neděli posvětil.

2. neděle postní - pražná

Pražná neděle dostala své označení od pokrmu v postě hojně připravovaného, nazývaného pražmo. Pražení nedozrálých klasů obilí či jednotlivých zrn patří k nejstarším způsobům úpravy obilí. Obilí se tím i konzervuje. Po upražení se obilí dále upravovalo, případně ve stoupě roztíralo a používalo na polévku.

3. neděle postní - kýchavá

Kýchavou se tato neděle nazývá proto, že se tento den konala mše za odvrácení moru, jehož prvními příznaky bylo nadměrné kýchání. Přání „*Pomáhej Pán Bůh*“ a „*Pozdrav Tě Pán Bůh*“, které dodnes říkáme kýchajícím, pochází právě z obav před tímto morem. Věřilo se, že kdo kolikrát tento den kýchně, tolik let bude živ.

4. neděle postní - družebná

Tato neděle tvoří téměř střed postního období, a proto je v tento den projevována radost z času, který již v postu uplynul. Slavena byla v družném veselí. Mnohde se konaly tancovačky, nejlépe na veřejném prostranství pod dohledem celé obce. Někdy je také název odvozován od družby, který ten den spolu se ženichem navštívil domácnost vyhlédnuté nevěsty a předjednával tam namluvy. V souvislosti s těmito myšlenkami na namluvy se tento den mladé dvojice obdarovávaly. Pro družbu se ženichem se připravovaly koláče zvané „družbance“.

5. neděle postní - smrtná

Název připomíná, že myšlenky věřících se mají plně soustředit na umučení a smrt Páně. Zároveň ale připomíná zvyk sahající až k pohanským kořenům – vítání jara a vynášení smrti (Smrtholky, Moreny, Morany, Mořeny, Mařeny). Jednalo se o figurínu ušitou z látky a vycpanou hadry nebo slámou. Morana byla za zpěvu odnesena k řece a vhozením do vody se symbolicky pochovala zima. Na Bydžovsku dávali za okno len, aby ten rok nikdo nezemřel.

6. neděle postní - květná

Květná neděle připomíná den slavného příchodu Krista do Jeruzaléma, kdy byl vítán zelenými ratolestmi házenými na cestu, zatím co jiní mu vyšli vstříc s palmovými listy a volali: „*Hossana, požehnaný, jenž se běře ve jménu Páně, král izraelský.*“ Na památku této události světlí tento den kněz kvetoucí ratolesti (u nás kočičky = kvetoucí vrba jiva), které pak rozdává účastníkům mše.

Pašijový týden

Poslední týden čtyřicetidenního postu se nazývá pašijový týden na památku Kristova utrpení. Ráz všech obřadů v tomto týdnu je truchlivý. V úterý se čtou pašije sepsané sv. Markem a ve středu pašije sepsané sv. Lukášem. V tomto týdnu mládež chodívala s řehtačkami, hrkačkami a traga-

či, které svým zvukem nahrazovaly zvonění zvonů, jež v té době podle víry odletěly do Říma, a proto nezvonily.

Škaredá středa - sazometná

Škaredá je nazývána proto, že tento den Jidáš zradil Krista. Sazometná zase podle vymetání komínů, které se ten den obzvláště doporučuje. Není dobře se ten den mračit, aby se dotýčný nemračil po všechny středy v roce.

Zelený čtvrtek

Na Zelený čtvrtek se dodržoval přísný půst. Povoleno bylo jediné syté jídlo bez masa a jiných produktů z teplo-krevných zvířat. Jedla se tedy pouze zelenina - proto Zelený čtvrtek. Dalším vysvětlením označení Zelený čtvrtek je modlitba Krista na zelené louce v zahradě getsemanské na Olivové hoře. V tento den bylo zvykem pošlehat podlahu i peřiny proutkem posvěceným na Květnou neděli a proti čarodějnicím vykropit svěcenou vodou z nového hrnečku věchýtkem slámy obydlí. Na Zelený čtvrtek naposledy před Velikonocemi zní zvony („odlétají do Říma“). Zvuk zvonů až do Bílé soboty nahrazují chlapci obcházející ves s hrkači a řehtačkami. Mnohde existovala pověra, že když naposledy zvoní na Zelený čtvrtek zvon, má člověk cinkat penězi, aby se ho držely. Pečou se jidáše - zvláště tvarované obřadní pečivo z kynutého těsta.

Velký pátek

Velký pátek je hustě obestřen kouzlem lidové poezie. Tento den se nesmí jíst maso. S Velkým pátkem je také spojená víra v magickou sílu země a zázraky, které se toho dne dějí. Podle lidových tradic se na Velký pátek otevírala země, aby na krátkou dobu odhalila ukryté poklady. Proto se v tento den nesmělo hýbat zemí, neprováděly se žádné práce na poli. Večer bylo v lesích, u zřícenin hradů a na dalších opuštěných místech vidět hledače pokladů. Obvykle se na Velký pátek také hrají divadelní představení - pašijové hry. Tento den je v křesťanství považován za den Kristova ukřižování.

Bílá sobota

Bílá sobota je posledním dnem čtyřicetidenního postu a bílou se nazývá podle bílého oděvu těch, kteří byli tento den křtěni. Je také označována jako den světla. Všechny činnosti v předchozí i tento den mají hlavní cíl v očistě duše, těla i příbytků, aby večer bylo vše jako z cukru a lidé ve svátečních šatech byli připraveni na slavnou mši - „vzkříšení“. V minulosti hospodyně doma uhasila všechny ohně a s sebou ke kostelu vzala poleno. Tam jej zapálila v posvěceném ohni, přenesla domů a tím opět oheň rozdělala. Před vchodem do kostela se světlil oheň - této tradici se říkalo „pálení jidáše“. Do dnešního dne se uchoval zvyk nosit do kostela svíce, které se posvěcují připálením od posvěceného velikonočního paškálu.

Boží hod velikonoční

Velikonoční neděle. Tradičně se peče velikonoční pečivo - beránek. Ten se dříve společně s mazancem, vejci, chlebem nebo vínem nosil do kostela, kde jej kněz posvětil. Tyto posvěcené pokrmy hospodyně opět domů odnesly a při slavnostním obědě je rodina obřadně snědla. Věřilo se, že když pocestný zabloudí a vzpomene si, s kým jedl velikonočního beránka, najde cestu domů. Ve východních Čechách se část posvěcených pokrmů nosila do pole, zahrady a studny, aby byla dobrá úroda a dostatek dobré vody. V křesťanské tradici je Velikonoční neděle největší slavností církevního roku, při níž se slaví Kristovo vzkříšení a vítězství nad smrtí. Velikonoce jsou pohyblivým svátkem, který se slaví první neděli po prvním úplňku po 21. březnu.



Pondělí velikonoční

Je dnem uvolnění a veselí, dnem vzývajícím nový život a zajišťujícím zdraví. Jedná se o svátek, který souvisí jak s křesťanskou tradicí zmrtvýchvstání Krista, tak i s pohanskými tradicemi přechodu zimy v jaro. Tradice velikonoční pomlázky je velice stará. Zmínky pocházejí již ze 14. století. O Velikonočním pondělí vstávají chlapci a muži časně zrána, aby vyšli šlehat dívky s pomlázkou (spletené pruty zdobené pentlemi, které přenášejí životadárné mízy stromů do těla člověka), aby byly zdravé, pilné a veselé po celý rok, předávají jim tím svěžest, mladost, ohebnost a zdraví mladého proutku, a vdané ženy proto, aby jim vyhnali zlý jazyk. Pošlehávání má zajistit přenesení posilující životadárné mízy stromů do těla člověka. Děvčata jim za to zavěšují na pomlázky barevné stuhy, dávají obarvená vejččka a starším alkohol.

V některých částech regionu je zvykem, že dívky a mladé ženy koledují dva týdny před Velikonocemi. Často si k tomu skládají i písně s vlastním satirickým textem.



1. máj – lásky čas

Na prvního května musí dívky a ženy dostat políbení pod rozkvetlou třešňí, aby neuschly a zůstaly stále krásné. První máj je oslavován jako svátek lásky a veliký podíl na této tradici má i Karel Hynek Mácha, který jej zvěčnil ve své velkolepé básni Máj. Snad si ještě některý čtenář vzpomene na školní léta, kdy se učil:

*„Byl pozdní večer – první máj
– večerní máj – byl lásky čas.
Hrdliččin zval ku lásce hlas,
kde borový zaváněl háj.
O lásce šeptal tichý mech;
květoucí strom lhal lásky žel,
svou lásku slavík růží pěl,
růžinu jevil vonný vzdech...“*

Dnes je 1. máj ve světě a znovu i u nás také připomínán jako svátek práce, a to s plnou vážností, protože vlivem událostí posledních let si lidé začínají práci znovu vážit.

Letnice

Stejně jako Velikonoce jsou to svátky pohyblivé. Slaví se 50 dní po Velikonocích, tedy deset dnů po tzv. Nanebevzetí Páně. Slavily se v celé Evropě. Letnice se slavily jinak ve městě a jinak na vesnici. Často se při oslavách užívalo masek, které samozřejmě už ve středověku ztratily svůj původní význam. Venkov měl svého „krále letničního“ neboli „rusadelního“. Město konalo oslavy „střílení ku ptáku“ a mělo „krále ptačího“. Se Svatodušními svátky je také nerozlučně spjat zvyk stavění máje nebo kácení máje. Nejznámějším letničním zvykem jsou jízdy králů, které se odbývaly většinou na svatodušní pondělí. Cyklus letních kalendářních obyčejů vyvrcholil pálením ohňů o filipjakubské noci a ohňů svatojánských.





Tradiční pokrmy v Čechách



Bramborový salát s řapíkatým celerem a krémem z pomazánkového másla

Recept přináší odlehčenou a svěží variantu bramborového salátu. Salát se výborně hodí k uzené, vařené nebo smažené rybě, která v období půstu nebyla zapovězena.

K přípravě potřebujeme: brambory 200 g, 1 menší řapíkatý celer, 200 g červené cibule, jedno pomazánkové máslo, slanina, trochu mléka, sůl a pepř.

Brambory uvaříme, vychladíme a rozkrájíme na půlky nebo čtvrtky dle velikosti brambor. Na pánvi rozpustíme slaninu, přidáme na plátky krájenou červenou cibuli, na kousky nakrájený řapíkatý celer a krátce orestujeme. Pomazánkové máslo si trochu rozmícháme s mlékem na řidší konzistenci a smícháme s ostatními ingrediencemi. Nakonec ochutíme solí a pepřem. Můžeme také přidat čerstvě nasekanou petrželku nebo pažitku.



Tradiční pokrmy v Polsku



Žurek

- polská kyselá polévka z žitného kvásku

4 nožky syrové bílé klobásy
2 větší mrkve
1 středně velká petržel
kus celeru (velký jako vejce)
2 sklenice kvásku na polévku
1 cibule
4 - 5 stroužků česneku
několik natvrdo uvařených vajec

Na dochucení: sůl, zrnkový i mletý pepř, majoránka, nové koření, bobkový list.

Klobásu vložíme do hrnce, zalijeme studenou vodou pouze do takové výšky, aby byla potopená a uvaříme. Z hladiny odstraníme pěnu a přidáme oloupanou a umytou zeleninu. Přidáme 1-2 bobkové listy, několik zrnků pepře a 2-3 zrnka nového koření. Cibuli rozpůlíme, opečeme na litinové ploténce a přidáme do vývaru. Vaříme na malém plameni asi 30 minut. Potom přecedíme. Do vývaru přidáme kvásek a přivedeme k varu. Polévku dochutíme vylirovaným česnekem, drcenou majoránkou, solí a mletým pepřem. Uvařenou klobásu nakrájíme na kolečka, zeleninu (kromě cibule, kterou vyhodíme) nakrájíme na kostičky a vše vložíme zpět do polévky. Podáváme s vejcem uvařeným natvrdo a případně se zvlášť uvařenými a omaštěnými brambory.

DOBROU CHUŤ

